

HEY KAHPE DÜNYA Peyami Safa'nın Ser-
ver Bedi takma adıyla yazdığı romanı (1927)
★ Abdülhamit dönemi paşalarından birinin
oğlu olan Haldun, varlıklı bir ailenin tek oğlu-
dur. Ancak babasının tüm çabalarına rağmen
o, terbiye yoksunu bir çocuktur ve bir süre
sonra eğitimini tamamen boşvererek içki ve
esrar kullanmaya başlar. Aynı zamanda sinirli
bir yaratılışa sahip Haldun bir gün annesinin
yaralanmasına sebep olur ve babası tarafın-
dan evden kovulur. Köprü altında serserilerle
birlikte yaşamaya başlar. Bu serserilere baba-
sının servetinden bahseder, birlikte babasını
soymak için plan yaparlar. Evlerinin arabacısı
İbrahim de onlara yardım edecektir. Evi soyar-
ken birlikte iş yaptıkları serseriler babasını öl-
dürür. Bu durum onu biraz sıkıntıya soksa da
sonradan alışır. Bir süre sonra İbrahim ondan
eve dönmesini ister. Köşke döndüğünde ailesi
tarafından sevinçle karşılanır ve servetini har-
camaya başlar. Bu arada yan köşkteki evli Ma-
cide ile aralarında bir ilişki gelişir. Macide'nin
kocasını emniyet müdürlüğünde çalışmaktadır.
Bu yüzden Macide sayesinde Haldun, polisin
attığı her adımdan haberdar olmaktadır. Po-
lisin serserilere yaklaştığını anlayınca onları
uyarmak için bir not yazar. Not sayesinde ser-
seriler kaçar ancak not bulunur. Notta imza
olmasa da el yazısının saklanması gerektiğini
düşünür. Romanın 1944'te yapılan ikinci bas-
kısında Macide'nin kılık değiştirmiş bir polis
olduğu ve Haldun'u yakalamak için çalıştığı
anlatılır. Nitekim bu baskıda Haldun yakala-
nır. ★ Roman, Haldun'un anıları şeklinde ka-
leme alınmıştır. ★ Haldun'un bir Abdülhamit
paşası çocuğu olması sebebiyle terbiye edilme-
mesiyle bu döneme bir gönderme yapılmak-
tadır (İlk baskı Maarif ve Şark Kitaphaneleri
1927, Semih Lütfi Kitabevi 1944).

ÜÇ TURUNÇLAR Behçet Necatigil'in
oyunu (1970) ★ Altı kısa oyun. ★ ilk oyun
olan *Yol*'da (1) bir kadın ve bir erkek bir yol-
da yürümekte ancak bir türlü yolun çıkışını
bulamamaktadırlar. Sonrasında kendileri gibi
başka çiftlerle de karşılaşır. Onlar da yolu
bulamamaktadırlar. Bu arada karşılaşılan
bekçi onlara yol göstermeye çalışır ancak bir
yandan da yoldan çıkış olmadığını söyler. Ki-
taba adını veren *Üç Turunçlar*'da (2) bir rejis-
sör ve bir prodüktör yayınlanacak bir radyo
oyununu dinlemektedir. Oyunu dinlemeye
başladıktan bir süre sonra bir masalcı kadının
sesinin oyuna eklendiği fark edilir. Rejisör bu
duruma kızar, ancak prodüktör bu eklemeyi
kendisinin yaptığını, böylece oyunun daha an-
lamlı olduğunu söyler. Rejisör başlarda buna
kızsız da dinledikçe eklenen masalın oyunda
bir bütünlük oluşturduğu fikrine katılır. *Uzak
Yol Kaptanı*'nda (3) yeni evlenen bir çift bir
deniz motoruyla gezmek için bir motor kira-
larlar. Bir süre sonra da motorun kaptanı
konuşmaya başlarlar, fakat bu kaptan biraz
tuhaftır. Konuşurlarken bir fırtına çıkar, an-
cak fırtınadan kurtulmayı başarırlar. *Hayal
Hanım*'da (4) Ebû Alî Sînâ ve öğrencisi Cevad
birlikteyken kapı çalar. Cevad kapıyı açtığında
kendisini bir sarayda bulur. Sarayda onu türlü
tekliflerle kandırmak isteyen kadınlara kar-
şı hep hocası Ebû Alî Sînâ'nın sesini duyar.
Sonrasında nefesine yenilir ve Hayal Hanım'ın
cazibesine kapılır; evlendikleri gecenin saba-
hında Hayal Hanım'ı kanlar içinde yanında
yatarken bulur ve hapse atılır. Arkadaşı İb-
rahim Çelebi'nin yardımlarıyla kurtulur ve
bir süre sonra kendisini yeniden hocasının
karşısında kapının çaldığı yerde bulacaktır.
Süslü Karakol Durağı'nda (5) kendisi hakkında
pek konuşmayan bir terzinin bir gün ortadan
kaybolması ve geri dönüşü üzerine Hallaç ve

Demirci ile konuşmasıyla başlayan oyunda aslında anlatılanlar birbiriyle bağlantılıdır. Ablasının evine giden Terzi, evin sokağındaki duraktaki adamla konuşarak onun yıllardır beklediği kadını ve yıllar sonra kadını tekrar görebileceğini düşünerek aynı saatte sokağa geldiğini öğrenir. Geri döndüğünde Hallaç'a olanları anlatırken Hallaç'ın da aynı sokakta yaşayan bir kız kardeşi olduğunu öğrenecektir. *İki Çapraz Çizgi*'de (6) hep aynı şeyleri konuşan bir kadın ve erkeğin konuşmaları vardır. ★ Oyunlarda birbirine paralel farklı zaman ve mekânlar kullanılmıştır (İlk baskı Varlık Yayınları 1970, Cem Yayınları 1984, *Yıldızlara Bakmak*, *Gece Aşevi* ve *Pencere* ile; *Radyo Oyunları* içinde, YKY, 2009).

OYSA HERKES KENDİSİYLE MEŞGUL

Murat Gülsoy'un hikâye kitabı (1999) ★ 12 hikâyeden meydana gelen kitapta her seferinde kurgu oluşturmak, yazı yazmak ve bunun üzerine düşünmek bir mesele olarak ortaya çıkar. *Kıtmiir Kıtmiir*'de (1) insanlardan uzaklaşarak yaylaya giden bir yazarın burada bir arkadaşının kendisine verdiği hikâye hakkındaki düşünceleri ve o yaylada geçirdiği zamanı anlattığı aslında arkadaşına hiç gönderilmeyecek bir mektup, *Kadınların Gölgesinde* (2), bir avukat olan anlatıcı-kahramanın Cem adlı birine kendini bir kadın gibi gösterip yazdığı aşk mektupları ve bunun üzerine düşünceleri, *Keşifler ve İcatlar Ansiklopedisi*'nde (3) bir yandan keşifler ve icatlar ansiklopedisine bakan anlatıcı-kahramanın kırılan dolmakalemını almak için evinden aşağıya inmesi ve sonrasında evine geri dönme fikriyle paralel giden kendi yaşamı üzerine düşünceleri, *Körebe*'de (4) üniversite öğrencisi anlatıcı-kahramanın şiirini gönderdiği üniversite dergisi üyelerinin daveti üzerine onlardan birinin evine gitmesi

ve onlarla oynadığı rüya oyunu, *Randevu*'da (5) her zaman gittiği barda hoşlandığı kadınla buluşacak olan anlatıcı-kahramanın beklerken mekânın sahibi kadınla konuşması ve aralarında geçen diyaloglar, *Açık Çek*'te (6) her çarşamba sinemaya giden birinin o çarşamba kütüphaneye gitmesi, orada bir kızın defterine yazdıklarının dikkatini çekmesi ve sonrasında bunun üzerine kurduğu hikâyeye ve düşünceleri, *Gecenin ve Yazının Bilgeliğine Dair*'de (7) yazar olmak isteyen dört kişinin Usta olarak tanınan biriyle yazı çalışmaları ve sonrasında her bir çömez yazdıklarının okunması ve sonrasındaki gelişmeler, *Kendisini Orhan Pamuk Sanan Adam*'da (8) yazlık bir sitede kendisini Orhan Pamuk olarak tanıtan bir adamın yaptıkları ve ona dair düşünceler üzerine Orhan Pamuk'a yazılmış bir mektup, *Gai ile Tanışma*'da (9) arkeolojik bir kazı için bir araya gelenlerden anlatıcı-kahramanın karısına ve yaşamına dair düşünceleri ile kazıda asistanıyla yaşadıkları, *Mahşerin Otuz Beş Dakikası*'nda (10) doktor randevusunu bekleyen anlatıcı-kahramanın zaman ilerledikçe yaşamına dair düşünceleri ve kendisinin oluşturduğu zihin mahkemesi, *Değiştikçe Aynı*'da (11) yan komşusu kızı seven anlatıcı kahramanın büyü yapma girişimi ve sonrasında kız ile sevgilisinin arasında olanlar, *Kâğıttaki İz*'de (12) üniversite yıllığındaki bir fotoğraf ve buna dair yazılan, yazılmakta olan bir hikâyeye anlatılır. ★ Eserde *Keşifler ve İcatlar Ansiklopedisi* ile *Mahşerin Otuz Beş Dakikası* hem birinci hem de ikinci tekil şahıs anlatıyı bir arada kullanır. *Körebe* ve *Kâğıttaki İz* hikâyeleri ise halihazırda okurun gözü önünde gerçekleşmekte olan bir kurgusal eylemi sergilerler. Eserde zaman zaman doğrudan okura hitap edilen bölümler de vardır. ★ Mektup ve kurgu eserde başat iki unsur olarak ortaya çıkar (İlk baskı Can Yayınları 1999).

MENEKŞE KORSANLARI Memet Baydur'un oyunu (2000) ★ Tiyatro oyuncusu olan Zafer, Ayşe, Sinan, Cahit, Anton, Ceylan "Menekşe Korsanları" ya da diğer adıyla "Edip ve Turgut" olan bir tiyatro oyununu oynamaya karar verirler ve provaya başlarlar. Oyun, Zafer'in provasını yaptıkları oyunun sözleri ile başlar; diğerlerinin sahneye gelişleriyle çalışmalar devam ederken birbirleri ile oyun hakkında tartışır ve oyun metnini anlamamaktan yakınır. Provalar süresince oyun yazarının kendilerini ziyaret ederek bir açıklamada bulunup yol göstermesini beklerler. Üstelik sadece oyun değil oyunun dekoru da onlar için anlaşılmazdır. Zaman zaman dekor üzerinde mizahî değişiklikler yaparlar. Bu sırada oyunda fil, kuş, maymun, balık gibi hayvanları kullandıkları için Hayvanları Koruma Derneği tarafından haklarında şikâyet duyurusunda bulunulur. Bu durumu fırsat bilen, oyunun yazarının da gelmeyeceğini anlayan oyuncular oyundan vazgeçerler ve başka bir oyun oynamaya karar verirler. Ancak bu yeni oyunda diğerlerinin aksine Anton'a yer yoktur. Büfede çalışmaya başlayan Anton'a ara sıra küçük roller verilmektedir. Sinan ve Ceylan, Anton'un durumuna düşmemek için oyunculuğu bırakıp yurt dışına işçi olarak çalışmaya giderler. Zafer ve Cahit kavga eder ve ayrılırlar. Cahit karşı kaldırıma kendi tiyatrosunu açar ve müzikli danslı toplumcu oyunlar oynamaya başlar. ★ Oyun İkinci Yeni akımı içinde değerlendirilen ve yazdıklarının anlaşılmadığı yönünde tepkiler alan Edip Cansever ve Turgut Uyar'ın anısına yazılmıştır. ★ Bir tiyatro grubunun Menekşe Korsanları adlı oyunun provaları sırasında karşılaştıkları sorunları konu alan oyun, Edip Cansever ve Turgut Uyar'ın dizeleri ile yazarın kendine özgü söyleminin bir araya getirildiği bir eser-

dir (İlk baskı Mitos-Boyut Yayınları 2000, *Mas-keli Süvari* ile birlikte; *Tiyatro Oyunları* içinde, İletişim Yayınları 2009).

KADINDAN KENTLER Murathan Mungan'ın hikâye kitabı (2008) ★ 16 hikâye. Her hikâye bir kent ve bir kadının hikâyesini birleştirir. *Kordonboyu'nda Ömer Çavuş Kahvesi'nde* (1) evlenmek üzere olan Nurhayat'ın Alsancak'ta yürürken gördüğü bir asker üzerine evlenme meselesi üzerinde tekrar düşünmesini, *Adana Sıcağı'nda Erguvanlar'da* (2) bir iş gezisi için Adana'ya gidecek Emine'nin, burada yaşayan ve uzun süredir görmediği arkadaşı Gülsüm ile buluşması ve onun evine gitmesi, *Trabzon Burması'nda* (3) Trabzon'da adli tıp doktorluğu yapan Sevgi'nin genç bir kızın intiharı üzerine gittiği bir ev bu evin, kızın ona kendi çocukluğuna dair düşündükleri, *Yakası Beyaz Kürklü Taba Renkli Kaban'da* (4) Bursa'da yaşayan Esmen'in eski kocası Engin ve karısı Tülin ile kızları İrem'i almaya gelirken üzerine giydiği yakası beyaz kürklü taba renki kabanın Esmen'e hatırlattıkları, *Samsun Sigarası, Tütün Balyaları, Tamaron'da* (5) Şengül'ün Samsun'daki kardeşi Şengül'ü ziyarete gitmesi, onun evinde kalması, bu evdeki kayınpeder, kocası ve ölen anneye dair konuşmalar, *Amasya'daki Teyze'de* (6) Amasya'ya yerleşen Nihal'in İstanbul'daki tanıkdıklarından Güzel'le bir bahçede buluşmak için sözleşmeleri, her ikisinin de neler konuşulacağına dair düşünceleri; Nihal'in kendisinden genç erkeklerden hoşlanması ve bunlardan sonuncusunu çok sevdiği Melek'e kaptırması, *"Burası Ankara İl Radyosu, Şimdi..."de* (7) ölen dayının karısını ziyarete giden Nazan'ın bu kadına ve onunla birlikte musikiye dair düşünceleri, kendi devrimci geçmişi, *Sinop'a Gelin Giden'de* (8) evlenip Sinop'a giden Seher'i ziyarete gidenle-

rin onun evinde geçirdikleri bir süreden sonra kendilerini yabancı hissetmeleri ve hemen oradan ayrılmak istemeleri, *Kanat Turizm'in Değerli Yolcuları*'nda (9) otobüsle Denizli'den İstanbul'a giden Meltem'in Afyon'daki mola yerinde eskiden tanıdığı Serap ile karşılaşması, Serap'ın boşandığı kocası hakkındaki soruları, neden boşandığı yönünde hiç konuşmamış olması, ardından Serap'ın kocası Levent ile kendi kocası Kaan'ı yatakta basmasına dair düşünceleri, Serap'ın kocasının çocuklarla birlikte gelmesi üzerine kalkması, *Hayat Hanım, İlk Tayin*'de (10) oradan oraya dolaşarak bir hayat sürmüş Hayat Hanım'ın Kırşehir'e geldiği gün ölmesi, eşyalarının geldiği evde kalması, bu eve sonrasında Tülay adlı bir öğretmenin yerleşmesi ve burada üç yıl boyunca yanına geleceğini söz veren Özer'i beklemesi, *Annenin Çektiği Fotoğraflar*'da (11) annesinin felç geçirmesi üzerine Erzurum'a giden Suna'nın bir bavulun içinde bulduğu fotoğraflar ve bu fotoğraflara sürekli bakması, annesinin aslında bir sanatçı olduğunu düşünmesi, *Diyarbakır Surlarında* (12) Diyarbakır'da gazetecilik yapan Aslı'nın emniyet binasından çıkarken karşılaştığı eski arkadaşı Birsen ile birlikte bir yere oturması ve ardından Birsen'in emniyet müdürlüğünde çalışan kocasına bağlı polislerin gelip onları bulması, Birsen'i çağırıp konuşmaları, Birsen'in vedalaşarak gelen polislerle birlikte gitmesi, *Lüks Terzi'nin Kızlarında* (13) ölen kardeşlerinin kızı İtir'in düğünü için Kayseri'ye gelen diğer iki kız kardeş, eski tanışları Nebahat Abla ile bir kuafördeki konuşmaları, bu konuşmaların onlara hatırlattıkları geçmiş ve sonrasında çıkan büyük fırtına, *Gümüşhane, Çok Uzak*'ta (14), kendini Fusun olarak tanıtan birinin Gümüşhane'ye gelerek Asiye'nin evinin kapısını çalması, onun kızı olduğunu söylemesi, neden evlatlık verildiği

hakkında konuşmaları, sonrasında hem komşulara hem de Asiye'ye onun evlatlığı olduğunu söylemesi ve İstanbul'a geri dönmesi, *Tantunicinin Karısı*'nda (15) Mersin'de bir apartmanda yaşayan ve hukuk stajı yapan Zozan'ın bir Türk filmi seyrettiği sırada diğerleriyle birlikte onu apartmandan attırmaya çalışan apartman sahibinin karısının onu ziyareti, seyrettiği filmdeki kadının kendisi olduğunu söylemesi ve sonradaki konuşmaları, *Esenler Otogarı*'nda (16) Denizli'den İstanbul'a gelen Meltem'in Esenler Otogarı'nda inmesi ve diğer hikâyelerdeki tüm kahramanların bu otogarda oradan oraya giden halleri ve düşünceleri anlatılır. ★ Tüm hikâyelerde kahramanların bir şekilde İstanbul ile bağlantıları vardır, eşyalar ve kişiler onlara kimi zaman istedikleri kimi zamansa istemediklerini hatırlatır (İlk baskı Metis Yayınları 2008).

COŞKUyla ÖLMEK Şule Gürbüz'ün hikâye kitabı (2012). Dört hikâyeden meydana gelen kitapta Gürbüz'ün diğer eserlerinde olduğu gibi zaman temel bir mesele olarak ortaya çıkar. Tüm hikâyelerde yazarın anlatıcı kahramanın kendi kendine mi karşısında biri varmış da onunla mı yoksa okurla mı konuştuğunu belli etmeksizin monolog temel üslubu oluşturur. İlk hikâye olan *Ruhuna Fatih*'da anlatıcı kahraman tadilat görmekte olan evinden çıkar, bir restorana gider, orada kendisine oldukça iltifat edilir, muazzam bir masa hazırlanır; siparişlerinden kalanları yanına verilir. Hikâye boyunca verme ve alma konuları gündemdedir ve anlatıcı kahramanın düşünceleri, gördükleri bir şekilde bunlarla birleşir. İkinci hikâye olan *Akılsız Adam*, oğlunun dünyaya gelmesi, oğlunu kendisinde olmayan bir hayat yaşatmak için ruhani bir dünyanın zenginliğiyle büyütme istemesi, oğ-

lunun bunlarla ilgilenmemesi ve hayal kırıklığı içindeki ölümü anlatılır. Üçüncü hikâye *Akılsız Adamın Oğlu Sadullah Efendi*, ikinci hikâyedeki babanın oğludur. Bu sefer tüm olanları ve sonrasını oğulun gözünden okur, babayı da onun gözünden tanırız. Hayatının sonuna doğru babasına benzer bir hayat özlemi duyan ve bunu keşfetmeye çalışan bir evlat olarak hikâyeye sonlanır. Dördüncü hikâyeye *Rüya İmiş'te* kendisini çocukluk arkadaşı Eyüp ile karşılaştırarak anlatısına başlayan Hikmet'in hayat macerasına tanıklık ederiz. Hikmet'in kendi kontrolünden çıkmış hayatının ondaki izdüşümleri ve yaralarını okuruz (İlk baskı İletişim Yayınları, 2012).

KÖR BURUN Hikmet Hükümenoğlu'nun romanı (2016) ★ İstanbul'a adalara yakın bir başka ada olan Körburun'un mekân olarak seçildiği eserde 1960-1990 arası Türkiye sosyal ve siyasi tarihinin bir kesiti verilmeye çalışılır. Bir lise öğrencisi olan Meral Hanım ve ailesiyle başlayan roman, Meral'in Hayri ile evlenerek Körburun'a taşınması ve sonrasında olanlarla gelişir. Körburun'da yaşayan zengin Dimitri Paşa'nın 6-7 Eylül olaylarından sonra adaya gelen kulaksız ve çirkin biri tarafından casus olarak nitelendirilmesi, köşkünün talan edilmesinin ardından Hayri ve karısının bu köşkü otele çevirmesi ve sonrasındakiler anlatılır. Böylece roman bir sonraki nesle geçer. Meral ve Hayri'nin oğulları Murat, arkadaşları Ferit, karısı Seher ve Seher'in ailesiyle devam eden romanda Seher'in kaybolmasının ardından Murat'ın uzun zamandır görmediği üniversiteden arkadaşı Semih'e yazdığı mektuptan oluşan son bölümde Seher'in gidişinin ardından olanları öğreniriz. Romanda Hükümenoğlu'nun diğer eserlerinde olduğu gibi Taksim ve Galata civarındaki eskici yine ortaya çıkar ve yine bir

kahraman oraya kendi geçmişinden bir parçayı dükkâna bırakır. ★ *Körburun* Türkiye'nin siyasi olaylarla çalkalanmış bir dönemini anlatırken adıyla da bir metafor oluşturur. Burnumuzun dibinde ama görmekten uzak olduğumuz tarih ve olaylar, *Körburun*'da vücut bulur (İlk baskı Can Yayınları, 2016).

DÜNYANIN LEŞLERİ Suat Duman'ın romanı (2015). ★ *Dünyanın Leşleri*'nin kahramanı hukuk fakültesi terk, ablasını darp ettiği için hapse girmiş, belirli bir işte sabırlı bir şekilde çalışmak yerine günü ve kendisini kurtarma peşinde, dünyanın hallerini çok da fazla takmayan, fakat karşısına fırsatlar çıktığında bunları değerlendirme isteği kadar kendine has bir gurur anlayışına da sahip, deyim yerindeyse serseri bir tip. Tesadüfen karşılaştığı Nina ve belalısı ile kendisini karakolda döven polislerden intikam almak isterken bir sürü maceradan maceraya atılıyor. Bu maceralar arasında Gezi Parkı eylemleri de var ama oraya şöyle bir bakıp geçmekle yetiniyor. Roman boyunca her şey bize kahramanımızın gözünden anlatılıyor. Kimi zaman onun zihninden geçenleri de görebiliyoruz ama bu zamanlar sınırlı. Zihninden geçenlerin ortaya çıktığı yerlerde kendine dair düşünceler ve akıl yürütmeleriyle karşılaşıyoruz. ★ Roman, akıl yürütmelerden çok hızla devam eden bir olaylar silsilesinin arka arkaya başka başka karakterler tarafından kahramanımıza aktarılması şeklinde ilerliyor. Dolayısıyla olay örgüsü içeriden görüşle örülmesine rağmen bu görüşü destekleme yolu olarak romandaki diğer karakterlerin konuşmasının onda yarattığı izlenimlerden yararlanılmış. Bu şekilde sadece tek bir anlatıcı karakter kullanımının yarattığı bakış açısı darlığının yerine okurlara yeni pencereler açmak hedeflenmiş gibi görünüyor (İlk baskı Alakarga Kitap 2015).

Kitap-lik

YIL:25

197

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ MAYIS - HAZİRAN 2018 • 15 TL • ISSN 1300-0586

Söyleşi Ahmet Güntan,
Efe Murad ile *Fâtih ve fetih*

Şiir Ülkü Tamer, Nihat Ziyalan,
Yüksel Pazarkaya, M. Mümtaz Tuzcu,
Mehmet Yaşın, Orhan Kâhyaoglu,
Asuman Susam, Melih Elhan,
Soner Demirbaş, Oğulcan Kütü

Öykü Adil İzci, Alper Beşe,
Demet Çizmeli Köse, Güzin Ayan,
Önder Şit, Deniz Özbeyli, Okan Alay,
Atakan Boran

YAZI Hüseyin Ferhad, Osman Çakmakçı,
Ahmet Arpad, Mukadder Özgeç,
M. Melih Güneş, Ersun Çıplak,
Bahanur Garan, Leyla Arsal, Seval Şahin

Memet Fuat

Yazar:

Oğuz Demiralp, Turgay Fişekçi,
İshak Reyna, Uğur Kökten

Görüşler:

Fürozan, Ülkü Tamer,
Doğan Hızlan, Yurdanur Salman

Memet Fuat'tan

Behçet Necatigil'e Mektuplar

Ç.E.V.İ.R.M.E.N.

ne demektir?

Ağır bir soruya hafif bir yanıt

Yurdanur Salman